

Πρώιμη ανίχνευση και πρώιμη παρέμβαση - το κύριο εργαλείο του παιδαγωγού

Δρ Γιώτα Γιαννέλη

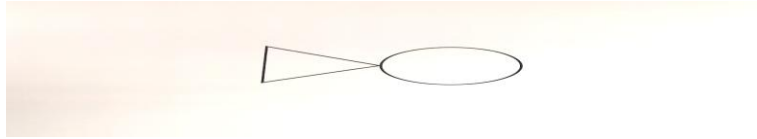
Μερικά παιδιά εμφανίζουν προβλήματα στη μάθηση και στην γνωστική λειτουργία της ανάγνωσης και της ορθογραφημένης γραφής.

Υπάρχει μια «ειδική αιτία» που οδηγεί στην πρόκληση τέτοιων δυσκολιών σε αυτά τα παιδιά; Πώς είναι δυνατός ο έγκαιρος εντοπισμός από την προσχολική και την πρωτοσχολική ηλικία εκείνων, οι οποίοι θα εμφανίσουν παρόμοια προβλήματα κατά τη φοίτησή τους στις μετέπειτα σχολικές βαθμίδες;

Πώς θα μπορούσε ο νηπιαγωγός ή ο παιδαγωγός των πρώτων τάξεων να συνεισφέρει ουσιαστικά τόσο στον εντοπισμό αυτών των παιδιών όσο και στη συγκρότηση κατάλληλων προγραμμάτων παρεμβατικής εξάσκησης για την αντιμετώπιση των αδυναμιών τους στο γραπτό λόγο;

Τα πρώτα ερωτήματα που θα μπορούσε να θέσει ο ίδιος ο νηπιαγωγός είναι τα ακόλουθα:

- Μπορεί το νήπιο να ζωγραφίσει έναν άνθρωπο;
- Μπορεί να αντιγράψει απλά σχήματα;

- Μπορεί να ακολουθήσει οπτικοκινητικά ένα λαβύρινθο;
- Μπορεί να σταθεί όρθιο, να κρατήσει ισορροπία στο ένα πόδι, να περπατήσει στις μύτες ή στις φτέρνες;
- Μπορεί να τρέξει με ευκολία μπροστά, πίσω, δεξιά, αριστερά;

- Το νήπιο ακολουθεί τους γραπτούς ρυθμούς;
- Το νήπιο ακολουθεί τους μουσικούς ρυθμούς;
- Μπορεί να υποδυθεί ρόλους σε μία αφηγηματική ιστορία;
- Μπορεί να αναδιηγηθεί μία ιστορία με αρχή, μέση και τέλος;
- Μπορεί να αναπαράγει προσχεδιασμένα σχήματα χωρίς να σηκώσει το μολύβι του;

- ❑ Μπορεί να κόψει και να ανασυνθέσει ένα παζλ;
- ❑ Όταν ζωγραφίζει μένει στα όρια του περιγράμματος;
- ❑ Έχει δυσκολία με τα γράμματα της αλφαβήτας;

Πιο συγκεκριμένα, όταν το νήπιο ή ο μαθητής πρώτης σχολικής ηλικίας:

- Δεν θυμάται πως να γράψει μερικά γράμματα ή νούμερα.
- Αλλοιώνει τα σχήματα των γραμμών ή νούμερων.
- Όλη του η γραφή είναι αδέξια.
- Έχει δυσκολία να αντιγράψει από το χειρόγραφο σε καλλιγραφική γραφή.
- Κομματιάζει μερικά γράμματα ή νούμερα.
- Έχει δυσκολίες να διακρίνει κεφαλαία και μικρά γράμματα.
- Μπερδεύει κεφαλαία και μικρά.
- Συγχέει τις κατευθύνσεις : ---> <---
- Γράφει ορισμένα γράμματα, νούμερα ή φράσεις καθρεφτικά.
- Δεν μπορεί να θυμηθεί να γράψει κάτι απέξω.
- Η δουλειά του χειροτερεύει προς το τέλος του γραπτού του.
- Έχει μεγάλη δυσκολία να μένει πάνω στις γραμμές όταν γράφει.

Σε ένα παιδί μπορούν ν' αναγνωριστούν προβλήματα μάθησης στο τέλος του Νηπιαγωγείου, χρησιμοποιώντας ως βάση το παρακάτω ευρετήριο. Δεν πρόκειται για ένα τεστ αλλά ένας λειτουργικός οδηγός για όσους είναι εξοικειωμένοι με την καθημερινή επίδοση του παιδιού. Βάση αυτού φαίνεται εάν το παιδί παρουσιάζει δυσκολία, επιτρέποντας έτσι τον σχεδιασμό διορθωτικής παρέμβασης αναφορικά με τις αισθητηριοκινητικές, γλωσσικές, αντιληπτικές, γνωστικές ικανότητες και τις ικανότητες συμπεριφοράς, που είναι απαραίτητες για να αρχίσει η σχολική μάθηση. Το ευρετήριο αυτό αποτελεί ένα ακόμη βοηθητικό όργανο για τον προσδιορισμό των παιδιών με πιθανά προβλήματα μάθησης.

- 1. Δεν γνωρίζει την ηλικία του
- 2. Παρουσιάζει αμφιδεξιότητα
- 3. Αργό και αδέξιο όταν προσπαθεί να φορέσει τα παπούτσια του, το παλτό του, κ.λπ.
- 4. Δυσκολεύεται να κουμπωθεί

- 5. Φορά ανάποδα τα παπούτσια του
- 6. Αδέξιο στην κίνηση (παραπατάει, σκοντάφτει, ρίχνει πράγματα κάτω)
- 7. Δυσκολεύεται στο κουτσό, να στηριχθεί εναλλάξ στο άλλο πόδι
- 8. Δεν έχει αίσθηση ρυθμού (δεν μπορεί να συγχρονίζεται όταν τρέχει, όταν χτυπά παλαμάκια, κ.λπ.)
- 9. Κρατάει αδέξια το μολύβι
- 10. Δυσκολεύεται να χειρισθεί το μολύβι (το πιέζει με δύναμη-ακατάστατη εργασία)
- 11. Δεν μπορεί να μείνει μέσα στο περίγραμμα όταν χρωματίζει μια εικόνα
- 12. Δυσκολεύεται όταν χρησιμοποιεί ψαλίδι
- 13. Αντιστρέφει γράμματα ή αριθμούς όταν γράφει ή αντιγράφει
- 14. Δυσκολεύεται να προφέρει όλους τους ήχους “λολόι” αντί “ρολόι”, “ζέντρο” αντί “δέντρο”, “θάκα” αντί “σάκα”, “γραφμή” αντί “δραχμή”
- 15. Μιλάει μωρουδιακά “εμένα” αντί “εγώ”, “δώνω” αντί “δίνω”, “αφκίνητο” αντί “αυτοκίνητο”
- 16. Αναμινύει τις συλλαβές “κουτόσπιρτο” αντί “σπιρτόκουτο”
- 17. Μπερδεύει τη σειρά των λέξεων σε μια πρόταση
- 18. Δεν έχει ευχέρεια λόγου (ο λόγος του περιέχει κυρίως μόνο λέξεις ή εκφράσεις)
- 19. Τραυλίζει
- 20. Δυσκολεύεται να βάλει σε σειρά τις σκέψεις του όταν περιγράφει ή συζητάει κάποιο θέμα

Ο νηπιαγωγός ή ο παιδαγωγός πρώτης σχολικής ηλικίας ως τα Χριστούγεννα της Β Δημοτικού υποψιάζεται την πρώιμη ένδειξη των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών και μετά από μία σωστή και ολοκληρωμένη διάγνωση των ειδικών φορέων, αρχίζει και παρεμβαίνει όσο μπορεί εφαρμόζοντας τις αρχές της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής.

Προτεινόμενες Ασκήσεις πρώιμης παρέμβασης για μαθητές Α και Β Δημοτικού που εμφανίζουν πρώιμα στοιχεία ειδικών μαθησιακών δυσκολιών

Δρ Γιώτα Γιαννέλη

Ο Μαθητής Β Δημοτικού εμφανίζει τις ακόλουθες δυσκολίες στο γραπτό λόγο:

- ⊙ Παράλειψη φωνηέντων
- ⊙ Παράλειψη δίψηφων (αι, ου)
- ⊙ Λάθος σχηματισμός γραμμάτων- καθρεφτική γραφή (ζ)
- ⊙ Μη τήρηση των αποστάσεων (ενασπιτι), δυσκολίες δόμησης χώρου στο τετράδιό του και στο χώρο του γραπτού του
- ⊙ Παράλειψη τόνων
- ⊙ Λανθασμένη θέση τόνων (σπιτί)

Οι δυσκολίες του μαθητή με δυσκολίες στην ανάγνωση (δυσαναγνωσία) είναι οι ακόλουθες:

- ⊙ Αργή, συλλαβιστή ανάγνωση, διστακτική ανάγνωση, με κομπιάσματα
- ⊙ Εκ παραδρομής ανάγνωση (η Μαρία- οι μέρες, τα ψάρια- τα ψαράκια, να σχεδιάζω- να σχεδιάζουν)
- ⊙ Ανάγνωση του α ως ε
- ⊙ Δυσκολίες αναγνώρισης γραμμάτων στην πρώτη ανάγνωση
- ⊙ Μηχανική ανάγνωση, μονότονη, έλλειψη χρωματισμού, έλλειψη τονικότητας, έλλειψη προσωδιακών στοιχείων
- ⊙ Χάσιμο της σειράς μέσα στο κείμενο
- ⊙ Παράλειψη λέξεων, φράσεων ή προτάσεων
- ⊙ Αν διακοπεί για κάποιο λόγο η αναγνωστική διαδικασία, πολύ δύσκολα ξαναβρίσκει το σημείο όπου είχε σταματήσει

Στρατηγικές παρέμβασης γραπτού λόγου

Αναφορικά με τις δυσκολίες στο γραπτό του λόγο, ακολουθήθηκαν οι ακόλουθες στρατηγικές παρέμβασης:

- ✓ **Σχεδιασμός προγράμματος Φωνολογικής Ενημερότητας** σε επίπεδο συλλαβής και λέξης, δηλαδή το παιδί **εξασκείται σε δραστηριότητες κατάρτισης και σύνθεσης λέξεων**, αρχικά σε δισύλλαβες λέξεις της δομής Σύμφωνου - Φωνήεντος, π.χ.: τάξη, σε ασκήσεις με αντικατάσταση φωνηέντων ή συμφώνων

και δημιουργία ψευδολέξεων. Π.χ.: ταψί, όπου ψ-> κ →τακί, σε ασκήσεις συμπλήρωσης συλλαβών ή γραφημάτων σε λέξεις. Π.χ.: κ__κλα (κούκλα), κα____βι (καράβι), σε ασκήσεις επιλογής της σωστής λέξης, σε ασκήσεις οπτικού εγκλεισμού για τη διάκριση των φωνηέντων, σε ασκήσεις πολυαισθητηριακής προσέγγισης για το σχηματισμό των γραφημάτων που δυσκολεύεται, για παράδειγμα ο σχηματισμός γραμμάτων διδάσκεται με πολλά υλικά (πλαστελίνη, σύρμα πίπας, τσόχα), σχηματισμός στον αέρα, στην πλάτη του παιδιού, με απώτερο στόχο την σωστή γραφή των γραμμάτων και την αποφυγή της καθρεφτικής γραφής.

- ✓ Ασκήσεις ρυθμού και τονισμού
- ✓ Δραστηριότητες χωρισμού λέξεων κειμένου
- ✓ Εξάσκηση στις λέξεις με δίψηφα σύμφωνα και φωνήεντα